

Jan Anward

Att befolka samtalsrummet.

En fallstudie.¹

Det är tjejkväll med fika hemma hos Hanna.² Inbjudna är Hannas syster Malin och deras gemensamma vän Lisa. I rummet bredvid leker Hannas dotter Petra. När vi kommer in i handlingen har Malin ordet.

(1)

1. M: (>ja sku-<) apropå kaffe som >(ja höll på å)<
2. spilla här (0.2) som (0.8) vi hade en sån dä:r
3. pt .hhh information om (0.2) >olycksfall. (0.6)
4. på (.) barnvårdscentralen.
5. H: mm?=
=>

Vad Malin gör i denna tur, betydelsemässigt, är onekligen en klassisk fråga. I den här artikeln ska jag föreslå ett svar som gör det möjligt att visa hur de tre kvinnorna, genom sina sätt att i fortsättningen tala om det ämne som Malin inför, reflexivt förhåller sig till och förändrar sina inbördes relationer.

Låt mig börja med att föreslå att Malin, med den första delen av sin tur:

(2)

- M: (>ja sku-<) apropå kaffe som >(ja höll på å)
< spilla här (0.2)

¹ Materialet i den här artikeln har tidigare presenterats vid en NordForsk-kurs om Reference in interaction i Suitia, Finland, i juni 2005 och vid ett möte om Interactional linguistics in cross-linguistic perspective i Potsdam i juni 2006. Jag vill tacka för konstruktiva synpunkter vid båda tillfällena.

² Det samtal som analyseras i denna artikel är ett av samtalen i den kärnkorporus som används inom projektet Samtalsspråkets grammatik: USAMGRAM 5:1. Den ursprungliga transkriptionen är gjord av Henric Bagerius. Jag har delvis modifierat den för de sekvenser som analyseras här. Namn på personer och platser har ändrats till fiktiva namn.

återinför en incident i verksamheten och gör den relevant för samtalets här och nu.

Detta är knappast ett uppseendeväckande förslag. Det är snarast standard, åtminstone sedan 1960-talet, att beskriva betydelskapande som ett iscensättande av en parallell värld (Burke 1966, Duncan 1962, Karttunen 1976, Searle 1969, Ballmer 1972), som en aktivitet där man inför referenter, tilldelar dem egenskaper och platser och låter dem genomgå skeenden.

Det är väl också närmast standard att tänka sig att de situationer som iscensätts är av mental natur (Fauconnier 1985 o.a.). En sådan mental tolkning av den betydelskapande praktiken är dock otillfredsställande, eftersom den gör oss oförmögna att handskas med observerbara kontinuiteter och interaktioner mellan samtalsdeltagare och referenter (se vidare Anward 2002). Iscensatta situationer är betydligt mer närvarande i samtalssituationen än vad mentala storheter kan förväntas vara. Referenter talar och gestikulerar i samtalssituationen och får respons av samtalsdeltagare.

Förhållandet mellan deltagare och referenter i ett samtal liknar mera den berömda teaterföreställningen i Hamlet (akt III, scen 2), där ett kringresande följe av skådespelare iscensätter kungaparets mord på Hamlets far med kungen och drottningen själva som publik.³ Liksom skådespelarna iscensätter en situation inuti en annan situation och därmed gör den iscensatta situationen omedelbart relevant för den omgivande situationen, så iscensätter en (sekvens av) tur(er) en situation inuti samtalssituationen och gör den omedelbart relevant där.

De situationer som iscensätts i ett samtal befinner sig således inuti och inte utanför samtalssituationen. Att införa referenter och situationer i ett samtal blir då att befolka ett utvidgat samtalsrum (Öqvist 2005: 142-143), där både samtalssituationen och iscensatta situationer befinner sig och där deltagarna i de olika situationerna kan interagera med varandra (Se vidare Anward 2002, avsnitt 10).

³ Att sedan, i en konkret föreställning av Hamlet, både skådespelarna och kungaparet spelas av andra skådespelare gör inte exemplet sämre. Se vidare Anward 2002, avsnitt 9.

Genom den situation som iscensätts av Malin i (2) blir således kaffet, Malin samt (implicit) Hanna och Lisa dubbelt närvarande i samtalet, dels som deltagare i det pågående samtalet, dels som aktörer i en iscensatt incident. Det är i detta utvidgade samtalsrum som det drama utspelar sig som jag kommer att beskriva i den här artikeln.

Situationer som iscensätts i samtal är närvarande i samtalssituationen genom de turer som 'visar' dem där. Turdelen i (2) återinför en incident i samtalssituationen genom att den 'visar' incidenten, utgör en bild av den, i Wittgensteins mening (Wittgenstein 1962). Detta innebär i sin tur att turdelen har samma logiska form som incidenten. Turdelens delar motsvarar delar av incidenten och relationerna mellan turdelens delar motsvarar relationer mellan de motsvarande delarna av incidenten.

Det är en vanlig föreställning att Wittgenstein senare i sitt liv vederlade inte bara sin egen tidigare bildteori i *Tractatus* utan varje form av bildteori om språket. Det finns dock ingenting hos den senare Wittgenstein som kan tas som en vederläggning av grundtanken att vi gör oss språkliga bilder av verkligheten (se exempelvis Kenny 1975, ssk. kap. 12). Vad Wittgenstein, på goda grunder, övergav var den logiska atomismen, tanken att fakta och satser på ett entydigt sätt kan analyseras i maximalt enkla beståndsdelar. I Wittgensteins senare ståndpunkt har satser och fakta inte någon entydig logisk form; hur de analyseras i beståndsdelar bestäms av de livsformer, verksamheter och språkspel som de hör hemma i. Vi kan därför lugnt betrakta turdelen i (2) som en bild av en incident i den pågående verksamheten utan att behöva försvära oss åt några metafysiska antaganden om språkliga uttrycks eller incidenters egentliga struktur.

Självklart är inte (2) en visuell utan en språklig bild av en incident. En inte alltför långtgående analys av (2) (se vidare Anward 2003a och 2003b) artikulerar den i följande enheter:

apropå y z
kaffe
w som y
ja
x höll på å spilla y här

En enhet som *apropå y z* är ett språkligt uttryck som kan kombineras med två efterföljande uttryck, vad jag har kallat en öppen enhet, med två öppna positioner (Anward 2003a). På motsvarande sätt är enheten *x höll på å spilla y här* en öppen enhet som kan kombineras med ett föregående uttryck och ett efterföljande uttryck, medan enheten *kaffe* är en sluten enhet.⁴ En öppen enhet kan konstrueras med en annan enhet genom att den senare enheten antingen fyller eller binder (genom samindicering) en öppen position i den förra enheten.⁵ Enheterna *apropå y z* och *kaffe* kan sålunda kombineras till antingen *apropå kaffe z* eller *apropå y₁ z kaffe₁*. Den öppna positionen *w* i *w som y* är speciell i att den är vad vi kan kalla en fundamentposition. Enheten *w som y* kombineras med en föregående enhet som binder både *w* och en öppen position i den efterföljande enhet som kombineras med den.

Enheterna i (2) är konstruerade med varandra på följande sätt. Enheten *kaffe* binder den öppna positionen *y* i den föregående enheten *apropå y z* och den öppna positionen *w* i den efterföljande enheten *w som y*:

apropå y₁ z
kaffe₁
w₁ som y
ja
x höll på å spilla y här

Enheten *ja* binder sedan den öppna positionen *x* i den efterföljande enheten *x höll på å spilla y här*:

⁴ Jag använder alltså *x*, *y* och *z* som platshållare för olika syntaktiska positioner.

⁵ Detta är väsentligen en kategorialgrammatisk formalism, som också väl låter sig förena med ett online-perspektiv på språkliga uttryck (Steedman 2000, O'Grady 2005).

apropå y_1 z

kaffe₁

w₁ som y

ja₂

x₂ höll på å spilla y här

Slutligen binder enheten ja₂ x₂ höll på å spilla y här den öppna positionen y i den föregående enheten w₁ som y. Samtidigt binder den enhet som binder w, nämligen kaffe, också y i ja₂ x₂ höll på å spilla y här:

apropå y_1 z

kaffe₁

w₁ som y₃

[ja₂

x₂ höll på å spilla y₁ här]₃

Dessa enheter, konstruerade på detta sätt med varandra, utgör nu vår språkliga bild av incidenten, en avbildning av identifierbara delar av incidenten, i ett visst perspektiv, och relationer dem emellan. Enkelt uttryckt, så har vi två aktörer, avbildade av kaffe och ja, som är inblandade i en relation som avbildas av w som x höll på att spilla y här, på ett sådant sätt att den aktör som avbildas av ja spelar den roll som avbildas av x och den aktör som avbildas av kaffe spelar de roller som avbildas av w och y.

Notera att det inte finns någon direkt visuell motsvarighet till denna språkliga bild. Det finns ingen visuell motsvarighet till begreppet 'jag' och även om en filmisk motsvarighet till (2) kan emulera som genom att zooma ut från en kaffepanna till hela situationen, så kan den inte erbjuda någon direkt motsvarighet till höll på att spilla. Att alternativet till det som verkligen händer är att kaffet spills görs explicit i den språkliga bilden men är högst en inferens i dess filmiska motsvarighet.

Det är således genom den bild som (2) visar och genom deltagarnas förkunskaper om incidenten som kaffet, Malin samt Hanna och Lisa blir dubbelt närvarande i det samtalsrum som är under konstruktion.

Om vi nu återvänder till den tur som (2) ingår i, repriserad nedan i (3),

(3)

1. M: (>ja sku-<) apropå kaffe som >(ja höll på å)<
2. spilla här (0.2) som (0.8) vi hade en sån dä:r
3. pt .hhh information om (0.2) >olycksfall. (0.6)
4. på (.) barnvårdscentralen.
5. H: mm? =

så kan vi höra hur Malin under den turens lopp förflyttar deltagarna från det nästan spillda kaffet till en annan, associativt relaterad situation.

Detta är dock inget enkelt offentliggörande av Malins medvetandeström (James 1890) eller tankeflöde (Chafe 1994). Det är en mikropolitisk handling. Den föregående incidenten har skapat en skillnad mellan Malin och de andra två. Vi kan inte veta om Malin höll på att spilla kaffet på någon eller vem denna i så fall var (inspelningen startar efter det att incidenten har ägt rum) men en skillnad mellan Malin som förövare och de andra två som åskådare eller – i värsta fall – offer har ändå framträtt.

När Malin återinför incidenten i samtalsrummet tonar hon ned den skillnaden genom göra sig, Hanna och Lisa till gemensamma åskådare av incidenten. Vid sidan av skillnaden i den iscensatta situationen införs en likhet i samtalssituationen, som förstärker kvinnornas gemenskap där.

När sedan Malin går vidare och flyttar turen från incidenten till informationen på bvc tonas skillnaden ned än mer. Nu är Malin, Hanna och Lisa gemensamma åskådare till en situation där Malin betraktar, inte orsakar, olyckor, i vilka ingen av samtalsdeltagarna är inblandad.

Vad jag har kallat mikropolitik – lagandet av en reva i gemenskapen – åstadkoms således genom en serie iscensatta situationer som förändrar samtalsdeltagarnas relationer till ett antal iscensatta aktörer och därmed till varandra. Det är alldeles som i den ovannämnda scenen i Hamlet, där

skådespelet för alltid förändrar kungaparets relationer till varandra och till Hamlet.

I ytterligare tre turer (raderna 6 och 8, 11-12 samt 14 nedan) - med rätt minimal uppbackning från Hanna och Lisa – fullföljer Malin sedan nedtoningen av den ursprungliga skillnaden.

(4)

1. M: (>ja sku-<) apropå kaffe som >(ja höll på å)<
2. spilla här (0.2) som (0.8) vi hade en sån dä:r
3. pt .hhh information om (0.2) >olycksfall. (0.6)
4. på (.) barnavårdscentralen.
5. H: mm?=
6. M: =>å så fick [man< se små (0.2) snuttar ur=
7. L: [°mm:°
8. M: =filmer på (0.6) oly- olyckor som kan hända.
9. H: mm,
10. (0.8)
11. M: å de- en >av dom< vanliaste olyckorna va
12. *skållskador. ((*med inlevelse))
13. H: mm,
14. M: å så fick man s[e va hemst de va.
15. L: [mm,
16. (0.4)

På rad 6 förvandlas det exklusiva *vi* till ett vagt inklusivt *man*, som gör det enkelt för Hanna och Lisa att identifiera sig med betraktaren Malin. På raderna 11 – 12 återvänder Malin så genom uttrycket *skållskador* till det nästan spillda kaffet – men nu är alla samtalsdeltagarna tryggt placerade på åskådarplats och lyckligen evakuerade från själva olyckssituationen. Slutligen, på rad 14, formulerar hon en gemensam värdering av det de ser.

Samtalet fortsätter. Efter att Malin har berättat om både skållskador och fallskador, med måttligt deltagande från de andra två, återknyter hon till sin inledning i (4) och sammanfattar sina intryck på följande sätt:

161. M: .hh ja så man gick från de här mötet me <skräck>.
 162. L: hm hm ((fniss))
 163. (0.8)
 164. M: eh^h all(h)a möj^lia (eh) hemska skr^äcki- in^jagande
 165. berättelser ↓>i huvudet å<.↓
 166. L: mm,
 167. M: nu tän^ker ja på allt som kan >hän^da hela tiden<.
 168. (0.4)
 169. H: *mm:. ((*mjukt))
 170. (1.0)
 171. H: viss[tɛ
 172. M: [>elle< (0.2) ↑tän^ker man på de då blir man↑ (0.4)
 173. liksom a:vtrubbad efter ett tag.
 174. (1.0)
 175. M: °>om man<° (0.4) <när man haft barn >(i) nå^ra år>ɛ
 176. (2.2)

Denna sammanfattning aktiverar Hanna och Lisa på ett helt annat sätt än Malins tidigare berättelser. Efter en rätt lång paus på 2,2 sekunder (rad 176), ökar samtalets dialogicitet markant. Det börjar med att Hanna omedelbart identifierar sig med Malin:

176. (2.2)
 177. H: ↑ja vet inte ja brukar tänka på det ja får i blann↑ såna
 178. här hemska visioner om otäcka saker som kan hända me mina
 179. barn,
 180. (1.0)
 181. ?: >uh< hu.

Det kan vara värt att dröja lite vid vad den identifikationen innebär. Nedan återfinns en stiliserad och strukturerad jämförelse av Malins tre turer på raderna 161-167 och Hannas tur på raderna 177-178.

återupprepanande av en eller flera tidigare turer. Den är väsentligen en reflexiv akt av identifikation och differentiering i förhållande till en tidigare talare. Genom att ta en tidigare talares roll och modellera sin tur på dennes tur, intar den nuvarande talaren en position i samtalsrummet som är likvärdig med den tidigare talarens position där. Samtidigt, genom att variera och inte upprepa den tidigare turen, visar den nuvarande talaren att hon är åtskild ifrån den tidigare talaren.

I det här fallet kan vi beskriva den position som både Malin och Hanna intar som jag-positionen i följande scenario:

jag tänker på / ser något
detta är något som kan hända med mina barn
detta är hemskt / fyller mig med skräck

Notera att identifikationen i det här fallet är dubbel. Med sina tre turer visar Malin en version av scenariot ovan, där hon själv figurerar som aktör. När sedan Hanna visar sin version av samma scenario, identifierar hon sig med Malin både som samtalsdeltagare och som aktör i detta scenario.

Notera också att de språkliga bilder som Malin och Hanna gör i sina turer inte är helt enkla att återge i någon annan semiotik. Det är fascinerande hur lätt det är att med hjälp av några turer i ett samtal visa en scen där man själv uppträder och för sitt inre öga ser saker som kan hända med ens barn – och hur omöjligt det är att framställa samma sak visuellt. Serier har ju konventioner för inramade situationer (à la Goffman 1974 och Fauconnier 1985: jfr McCloud 1993), så att man kan skilja tänkta situationer och situationer som man ser för sitt inre öga från verkliga situationer. Visuellt kan man också uttrycka att något fyller någon med skräck. Men det finns inga visuella motsvarigheter till 'jag' (som vi redan har sett), till 'hemskt' (som en egenskap hos något) eller till att något kan hända snarare än händer eller har hänt.

Hannas identifikation med Malin visar sig också göra förövarrollen relevant igen. Direkt efter turen på raderna 177-179 berättar Hanna om en tecknad

film som hon har sett; den handlar om en ond barnvakt, som hon också låter komma till tals: .

199. H: å så tänker liksom ja väntar bara tills föräldrarna
200. går. hhhh heh (då) ska han ta fram mixern hehe[he:=
201. L: [.hhh
202. H: =↑h[e he he↑
203. L: [>nä(hh)me(hh)<

Hanna fortsätter sedan på samma tema med att beskriva hur hon brukar se sig själv stå vid ån och kasta ned sin avhandling i vattnet. Därefter återkommer hon till sina hemska visioner:

211. H: ↑ja kan se: såna↑
212. där vi[sioner i mitt (0.4) inre liksom hur de=
213. L: [jaɪ
214. H: =händer nånting fruktansvärt hemst.
215. (1.4)

varpå Lisa toppar förövartemat:

216. L: lägger in [Jesper i ugnen.
217. H: [d-

För oss som lyssnar är det oklart vem det är som skulle lägga in Jesper i ugnen men Hannas snabba reaktion på rad 217 och fortsatta protest:

218. H: (nä men) () inte att inte bara de att ↓eh::↓ JA som
219. skulle göra >utan att< de kan hända [nåt.
220. L: [mm:.

visar att hon tar åt sig, att hon tar Lisas tur som en föreslagen förlängning av sin egen tur. Samtidigt avvisar hon Lisas eskalering av temat. Därmed får eskaleringen av förövartemat, i de tre stegen:

jag skadar icke-mitt barn (ond barnvakt via Hanna)
jag skadar mitt icke-barn (Hanna)
jag skadar mitt barn (Hanna via Lisa) ⁶

som konsekvens att förövarrollen ännu en gång avförs från samtalsrummet – och denna gång för gott. Istället återvänder Hanna till rollen som (ofrivillig) observatör av tänkta hemskheter:

221. H: .hh å (.) >(ja liksom s-)< tvångsmässigt får ja
222. (så) ser ja såna där bilder framför mej [fast ja(h)=
223. L: [hmhmhm
224. H: =förs(h)ök(h)er tänka på nå annat:¿

Sedan är det Lisas tur att förhålla sig till scenariot

jag tänker på / ser något
detta är något som kan hända med mina barn
detta är hemskt / fyller mig med skräck

Redan på rad 175:

175. M: °>om man<° (0.4) <när man haft barn >(i) nåra år>¿

framskyntar möjligheten att inte alla samtalsdeltagarna har barn. Det är något som förstärks när Lisa öppnar sin version av scenariot ovan med att säga:

225. (1.6)
226. L: de går aldri över min mamma har fortfarande de:¿

⁶ Schematiseringen är inspirerad av Lévi-Strauss (ex.vis 1992). Med icke-mitt barn menas att det inte är barnvaktens eget barn. Hannas icke-barn är naturligtvis hennes avhandling.

Malin placerar då försöksvis Lisa i kategorin barn

227. H: mm?
228. L: ʘhhh heʘ [.hhh
229. M: [mm (.) för (0.2) oro för E:r.

vilket Lisa accepterar, varpå hon förstärker identifikationen mellan Malin, Hanna och sin mamma genom att tillskriva mamman tvångstankar (jämför raderna 221-222 ovan):

230. L: ja,
231. M: ja,
232. L: å hon får såna där tvångstankar,
233. (0.6)

och sedan producera en berättelse där mamman också kommer till tals:

234. L: [↓å:↓ (0.2) >framför allt< när vi e ute å=
235. M?: [.ja
236. L: =fjäll↑van↑drar (0.4) å jag går (0.2) nära
237. ett ↓stu:p:↓ .h[hh "<då blir hon> jätterädd=
238. M: [mm:.
239. L: å så ser hon mej trilla ner?"
240. (0.8)
241. L: "å så lägger hon sä platt på marken å ropar ↑kom
242. tibaka kom tibak[(h)a.↑"

Avsnittet inom ” ” på raderna 237 och 239 sägs med lätt förändrad röst och raderna 241 och 242 sägs med avsevärt förändrad röst. I repliken ↑kom tibaka kom tibak(h)a.↑ är således mamman fullt närvarande i samtalssituationen i tilltal och röst och dessutom har hon genom den berättelse som når sin kulmen med hennes replik blivit identifierad med jag-positionen i det ovanstående scenariot. Vi har därmed en ny konstellation i samtalsrummet: tre samtalsdeltagare (två reella och en virtuell⁷), tillika mödrar, som också identifierar sig med jag-positionen i scenariot ovan.

⁷ Se vidare Adelswärd 2004!

Och så har vi en (reell) samtalsdeltagare – Lisa – som befinner sig utanför den konstellationen. I den fortsatta berättelsen om Lisas mamma får Lisa starkt understöd av Hanna, genom flera gemensamma skratt och återanvändning av Lisas turer i sina egna turer. Den gemensamma attityden är en road inställning till Lisas överdrivet ängsliga mamma. Men Malin är helt passiv ända tills Lisa har avslutat sin berättelse. Då bryter Malin in med en tur som empatiserar med Lisas mamma:

270. M: =a men >de e faktist hemst< me stu:p,

Vi kanske kan se detta som en motattack från de ängsliga mödrarnas sida. Den lyckas i så fall också. Efter en smula turbulens empatiserar Hanna återigen med Malin:

271. (0.6)

272. H: mm,

273. (0.4)

274. H: å (sch:) >tycker ja också< ja får svindel ja

275. har b: (boss) (.) börja få svindel sen ja blev,

276. (1.6)

277. H: äldre(h) hh ↓eller↓ [va ja ska säja?

278. L: [jaha:?

Och därmed har konstellationen Malin – Hanna – Lisas mamma återupprättats - men nu kring jag-positionen i det betydligt enklare scenariot:

jag ser något

detta är hemskt

det ger mig svindel

Mot detta har Lisa inget försvar. Hon är inte mor och hon kan knappast hävda att hon lider av svindel efter att ha roat sig på sin mammas bekostnad. Hon förklarar sig visserligen lida av höjdskräck men säger sedan

att hon är för ung för att få svindel och att hon inte tycker att stup är något farligt..

De tre kvinnorna ägnar sedan några sekvenser att fördjupa skillnaden. Hanna börjar med att förvärra sin svindel:

303. H: .hh >(n)ä men< ja kan ↑till å me↑ få svindel
304. av å se nåt äcklit på tevež

Lisa backar upp Hanna och är förstående men har förstås fortfarande inget sätt att komma in i gruppen mödrar med svindel. Den gruppen konsolideras sedan ytterligare när Malin kommer med ännu en svindelupplevelse:

333. M: .hhh men eh: (0.6) i går fick ja svindel
334. (0.2) när Sten visade sin (0.2) > äck(h)liga
335. nagel (0.6) han råka sticka
336. in nåt verktyg [(0.6) ända in: på halva=
337. L: [(pt)
338. M: =[nageln.
339. L: [ahhhh
340. H: mmž
341. L: °å sånt där gör ju så ont:° ((viskande))

Notera att Lisa här återigen är inkännande och ger återkoppling men att det är snarast är Sten som hon empatiserar med.

När sedan Hanna bidrar med ytterligare en äcklig-nagel-upplevelse, som hon dessutom delar med Malin:

359. H: men du när vi va: lyssna på den där (.)
360. barnpsyko↑logen↑ som pratade.
361. (1.0)
362. H: (så) hon som satt bre- (.) en av mammerna som satt
363. bre↑vi↑ mej .hhh hade en o↑tro:lit↑ konstit
364. deformerad (.) svart na:gel.
365. M: ja så den där finskaž
366. H: jaž
367. (0.4)

tystnar Lisa helt. Efter det rör sig samtalet i en helt annan riktning.

Vi har sett hur en skillnad i gruppen av samtalsdeltagare bearbetas och repareras genom att de i sina turer iscensätter ett drama i vad jag har kallat samtalsrummet, ett rum där både samtalssituationen och iscensatta situationer befinner sig och där deltagarna i de olika situationerna kan interagera med varandra. Det iscensatta dramat inför dock, genom de identifikationer mellan olika slags aktörer i samtalsrummet som görs i avsikt att reparera den ursprungliga skillnaden, en annan och djupare skillnad, som inte låter sig repareras under samtalsgången. Det är på detta sätt som de tre kvinnorna, genom att fortsätta tala utifrån det ursprungliga ämnet, reflexivt förhåller sig till och förändrar sina inbördes relationer.

Referenser

- Adelswärd, Viveka 2004: 'Virtual participants as communicative resources in discussions on gene technology'. I: Karin Aijmer (utg.): *Dialogue Analysis VIII: Understanding and Misunderstanding in Dialogue*. Tübingen: Niemeyer. S. 275-285.
- Anward, Jan 2000: Allt du önskar kan du få? Om SAG och talspråket. I: *Språk och stil* 10. S. 197-220.
- Anward, Jan 2002: Other voices, other sources. I: Per Linell & Karin Aronsson (utg.): *Jagen och rösterna: Goffman, Viveka och samtalet / Selves and Voices: Goffman, Viveka, and Dialogue*. Linköping. S. 127-148.
- Anward, Jan 2003a: Samhällets syntaktiska sida. I: Bengt Nordberg, Leelo Keevallik Eriksson, Kerstin Thelander & Mats Thelander (utg.): *Grammatik och samtal. Studier till minne av Mats Eriksson*. Skrifter utg. av Institutionen för nordiska språk 63. Uppsala. S. 135-148.
- Anward, Jan 2003b: *att*. I: *Språk och stil* 13. S. 65-85.
- Anward, Jan 2005a: Lexeme Recycled. How Categories Emerge from Interaction. I: *Logos and Language* V:2. S. 31-46.
- Anward, Jan 2005b: Interaktion och tradition. I: Björn Melander et al. (utg.): *Språk i tid. Studier tillägnade Mats Thelander på 60-årsdagen*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk 67. Uppsala. S. 222-230.
- Anward, Jan, 2006: Om assonans i samtal. I: Sofia Ask, Gunilla Byrman, Solveig Hammarbäck, Maria Lindgren och Per Stille (utg.): *Lekt och lärt. Vänskrift till Jan Einarsson 2006. Rapporter från Växjö universitet*. Humaniora. Rapport 16. Växjö. S. 5-16.
- Anward, Jan u.u.: 'Interaction and constructions'. I: Mirjam Fried och Jan-Ola Östman (utg.): *Pragmatics in Construction Grammar and Frame Semantics*. Amsterdam: Benjamins.
- Ballmer, Thomas T. 1972: Einführung und Kontrolle von Diskurswelten. I: Dieter Wunderlich (utg.): *Linguistische Pragmatik*. Frankfurt am Main: Athenäum. S. 183-206.
- Burke, Kenneth 1966: *Language as symbolic action: essays on life, literature, and method*. Berkeley: University of California Press.
- Chafe, Wallace 1994: *Discourse, consciousness, and time : the flow and displacement of conscious experience in speaking and writing*. Chicago: University of Chicago Press.
- Derrida, Jacques 1981: *Positions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Duncan, Hugh Dalziel 1962: *Communication and Social Order*. London: Galaxy Books.
- Fauconnier, Gilles 1985: *Mental spaces: aspects of meaning constructions in natural language*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Goffman, Erving. 1974: *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- James, William 1890: *The principles of psychology*. 2 vol. London: Macmillan.
- Karttunen, Lauri 1976: Discourse referents. I: James D. McCawley (ed): *Syntax and semantics*. Vol. 7. Notes from the linguistic underground. New York: Academic Press. S. 363-385.
- Kenny, Anthony 1975: *Wittgenstein*. Harmondsworth: Pelican.
- Lévi-Strauss, Claude 1992: *Lodjurets historia*. Övers. Jan Stolpe. Stockholm: Norstedts.

- McCloud, Scott 1993: *Understanding comics: the invisible art*. Northampton, MA: Tundra publishers.
- O'Grady, William 2005: *Syntactic carpentry. An emergentist approach to syntax*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Saussure, Ferdinand de 1967: *Cours de Linguistique Générale*. Paris: Payot.
- Searle, John 1969: *Speech acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Steedman, Mark 2000: *The syntactic process*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Wittgenstein, Ludwig, 1962: *Tractatus logico-philosophicus*. Övers. Anders Wedberg. Stockholm: Bonnier.
- Öqvist, Jenny, 2005: *När man talar om trollen. Personreferens i svenskt samtalspråk*. *Studies in Language and Culture* 6. Linköping.